

الدىر وىلاكىز

آيدە ايكى مرتبه نشر ايدىلور دىنى، ادبى، علمى و سياسى
مجله اسلاميه در.

محرر و صاحب امتيازى: ملا عالمجان البارودى.

فهرست:

- ۶۵ تفسیر - اهل عتابنك مسلمانلارنى اوز دىنلارینه دعوتلورى. حق دین.
ملا عالمجان البارودى.
- ۶۷ حدیث - سورۃ فاتحه نك خاصیتلورى حقهده. علمنك فضائلی حقهده.
ملا عالمجان البارودى.
- ۷۰ دین حقهده.
محمد نجیب تونتارى.
- ۷۷ بالا تربیهسى.
ملا عالمجان البارودى.
- ۸۰ وظیفه شناسلىق.
محمد نجیب تونتارى.
- ۸۳ روزه حقهده.
ملا عبدالبر بدرالدين.
- ۹۱ ابن اسحق نك ترجمه حالى.
يعقوب آدوت.
- ۹۳ مفتيلك احوالینه دائر.
ملا عالمجان البارودى.

قران.

مکتب

۱۹۱۵

ترجمان اداره سندن

حرمتلو اوقوييچيلار يەزك نظر دقتلەر يەنە:

مخار بە مناسبتيلە هر بير شيئك قيمتي همان ايكي قات آرتمش اولديغي كيبي مطبوعه و غازەتە يە لازم اولان كاغد، بويبا و سائرە نك قيمتي دە اونسبتدە آرتديغي و بوندان بويلا دە آرتاجاغي معلوم اولديغيندان غازەتە يە ييللي بدلي ئوزەرينە ۲ روبلە داها آرتدوماغە مجبور اولدق. بوسيله ۱۹۱۶ سنه سي ايچين «ترجمان» يەزك سنەلك بدلي ۷ روبلە، آلتى آيلغى ۸ روبلە، اوچ آيلغى ۲ روبلە و بير آيلغى ۷۵ قايپكە اولاجا قدر.

اميد ايدەرزكە؛ محترم اوقوييچيلار يەزك: غازەتە يە يەزك اولكي كيبي رغبتلە اوقويياراق يەزەال توتماقدن چكىنمزلەر.

مجله اداره سى:

ترجمان غزتە سى برنجى يولباشچى غزتە اولدئندن آرتدولمش بهادن آغرايماينچە اشتراسى واستفاده سى مناسبدر.

هدایت، درست دین شول روشلی گنه بولمق تیوشدر. شو نلقدن
الله تعالی بو آیتده فقط بر بولغان هدایت روشینی و نجات یولینی
بلدر گان، بنده لرینه شو گنا یابشورغه بیورغان.

ملا عالمجان البارودی.

حدیث.

۹۱ فاتحة الكتاب شفا من كل داء اخرجه البيهقي.

ترجمه: سورة فاتحة هر آغر قدن شفا در.

شرح و توضیح:

سورة فاتحه حقنده تورلی خاصیتلر کوچورلگان بعضلری
صحيح، بعضلری ضعيف لكن اجمالا اول سورده فوق العاده خاصیت
باراغی، هر تورلی آغرلق و آفتلرده باذن الله اثر و یردیکی تجربہ
بر له ده تأیید ایدلگان.

بیقهی شعب ایمانده: سورة فاتحه هر قابو نیت بر له اوقولسه
(فائده لیدر)

ینه آنده: فاتحه هر آغر قدن شفا در. سعید بن منصور، بیقهی:
سورة فاتحه آغودن شفا در.

امام عطاء: (ابوالشیخ روایتله) بر حاجت تیله دکده اخیرینه
قدر فاتحه اوقوساک انشاالله اوتالور. امام حسن (بزار روایتله)
فراشقه یاتورده فاتحه اوقوساک اولمدن باشقه آفتدن امین بولورسن.
بعض صحابیلرنک چیان چاقغان کشینى یدی قات سورة فاتحه
اوقوب امکورگاج ساوقغانی، و آنک بدلنده اوتوز قوی آلغانی
رسول الله صلی الله علیه وسلمنک قویلارنی آلوغه رخصت ایتدیکی
— شهبه سز لکینی بلدرر ایچون بولسه کړک — و آنلرغه بولشورگه
واوزینه ده الوش چغاررغه بیوردیقی ذکر ایدلمشدر.

ينه احمد، ابوداود، نسائي ابن السني حاكم بيهقي روايتلرنده
 مذکور صحابي سفرده تيمرگه باغلانغان ديوانهغه اوچراب خلقي:
 سزنىك پيغمبرگزده كوب خير بارسن دده اشبو ديوانهغه دوا ايدرلك
 بر حال يوقمو ديدكلرنده مذکور صحابي اوچ كون ايرته وكيج
 بر رقات سورة فاتحه اوقوب ديوانهني اشكورگان (حديث عبارتنده
 تكورگانلكيده مذکور) باذن الله ديوانه شفالنوب صحابيغه يوز قوی
 بيرگانلر صحابي قويلاردن شبهه لنوب رسول اللهغه ايتكان رسول
 الله: آل آشا، براو باطل ايم برله آشي، سين حق ايم برله
 آشاغل ديگان.

بو حديثده هر آغرقدن شفا بولمقي ذكر ايدلگان. ظاهر
 آغرقلار مراددر. واقعا بسم الله برله باشلانوب اللهنىك الوغ اسملری
 ايله حمد و ثنا عبادتده واستعانتده آنك شريكسز واحد ايدىكى،
 سويكى بندهلری يولینه (توغرى يواغه) كوندرمىكى آندن ايستانلوی
 مندرج بولغان سورة فاتحهنىك عظمتی و الوغ شرافتی البته اشانه رلق
 مسئلهدر. آنك نماز ركعتده اوقولوی مشروع و تيوش كورلمكى ده
 آنده كوب حكمت، بارلغینی بلدرهدر.

لكن آنده بولغان خاصيتلر بارده صاف قلب چن ايمان ايله
 اوقلمقندهدر. اعتقادسز تجربه ايچونكنه اوقوده فائده يوقدر.

علماء دين عصر سعادتدن ييرو قرآن و مخصوص سورة فاتحه
 برله تشفى (شفالانو) و آنك وسيله سيله هر اورنده خير و برکت
 تيلاو اوزره كلگانلر. هر قايمو مشورتلرنك و مجلسلرنك اخيرنده
 سورة فاتحه اوقوب اشنىك خيرلى بولمقینی ايستهگانلر.

بوكونلرگاچه علما و سائرلر آراسنده خير دعادن فاتحه برله
 تعبير شاهددر. مونك سببى الكدن ييرو اعتبارلى اساتده و مشايخ

بر اشدہ خیر دعا ایتسہ لہر اخیرندہ سورۃ فاتحہ شرافتندہ دعانک
قبول، مرادنک حاصل بولوینی امید ایتہ لہر.

الشیخ العارف محی الدین بن عربی حضرت تلمیذی فاتحہ نی بسملہ بر لہ
بر صولودہ او قودن بیوک خاصیتلر بارلقی، حتی «باللہ العظیم لقد
حدثنی فلان» دیو بار چہ سندلرینی باللہ العظیم دیہ رک محدثین اصطلاحنیچہ
مسلسل ایتوب تأکید ایدلدیکی شیخ محی الدین بن عربی حضرت تلمیذینک
فتوحات مکیادہ ذکر ایتدیکی و بایتاق علما طرفندن قبول ایدلمش
حکمتلی مسئلہ در.

بو مسئلہ نی شیخ مشایخمن درالمختار صاحبی السید محمد امین
ابن عابدین حضرت تلمیذی «عقود اللالی فی الاسانید العوالی» نام
ثبتندہ تفصیل اوزرہ ذکر ایتکان.

۹۲ فَضْلُ الْعِلْمِ خَيْرٌ مِنْ فَضْلِ الْعِبَادَةِ.

رواه البزار والطبرانی والحاكم عن حذيفة رضى الله عنه مرفوعاً.

ترجمہ:

علم فضیلتی عبادت فضیلتندن خیر لیدر.

شرح و ایضاح:

هر عمل و عبادتنک اورنلی بولمقی، تیوشلی روشیچہ اوتہ لمکی
آنک روشینی و اطرافینی یخشی بلو بر لہ گنہ حاصل بولا.
دنیا اشی آخرت اشی بار چہ سی جن اش و عمل بولوب یتو وندہ
علمگہ محتاجلار، علمسز یخشی بلمسز اش بارده بیل گہ کیتکان یا کہ یولده
قالغان قرغانچ اشدر.

مسلمان ایچون مقصود بولغان عبادت (آخرت عملی) بیکرک

علمگه محتاج علمسز درمست عبادت بولوب يتميدر شونلقدن علم
هنرى عبادت هنرنندن اولى كورلمشدر. بوسوز علم علمسز
بولغاندهده خيرلى ومقبول ديمك دگلدن. بلكه نادان عابد برله
علملى عابد آرالارندهغى تفاوتنى، نادان عابد ايچون عبادت كو بايتودن
ضرور راق والكرك واجپ نرسه علم حاصل ايتو، ايديكينى بياندر.
باشقه حديثلردهكى: علم برله آز عمل، علمسز كوب عملدن
خيرلى، ديتتى يخشى آگلار چينك برسى، نادان مك عابدين خيرلى،
ياكه شيطانغه مك عابدين قتيغراقدر كى حكمتلى سوزلرده مذكور حديثنى
يخشى آگلانادر. ملا عالمجان البار ودى.

دين حقنده

باشى ۲ نچى سانده

يرنده كسب ايتوبده فائده كورمگان، كسبنده رواج تابمغان
كشيلرنك، فقيرلك بلاستندن قوتيلمق، بشقه لرغه يوك بولودن اوزلرن
ساقلامق ايچون چيت يرلرگه سير و سياحت ايدوب كسب و تجارت
قيلولرى ده دين اسلامده بيك ممدوح اشدر. سياحتنك ايك مشكل
زمانلارنده سفر مشقتلرن يوكلاب تاولرنى آشوب ديگكزلرنى
كيچوب نصيب ازلهر ايچون سياحت قيلورغه تشويق قيلغان
در دلندرگان «سير و سفر قيلگز، صحت و عافيت تابارسز، مال
حاصل ايدوب فائده لارسز» مضمونندهغى (سافروا تصحوا و تغنموا)
حديث شريفى هر بر مسلماننك كو گلن قوزغاتور لقدر. پيغمبر مننك
شونك كى توحيه لرينه اياروب اصحاب كرام بويولنى طوتقان
ايديلر. امام احمد: كان اصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم يتجرون
فى البر والبحر ويعملون فى نخلهم؛ رسول الله نك اصحابى قوريده

صودە سودا قىلورلر، خر مالق لرنندە باغچە لرنندە اشلر لرن ايدى؛
دېمشدر .

اصحاب و تابعين حضرتلرينك تاريخلرن مطالعه قىلوچىلر،
بتون انسان دنياسى ايچون فخر بولورلق عالي ھمتلرنك عزم
واقدام لرنك بىك كوب مثاللرن كوررلر. اسلامدن ئلك تمام فقر
وفاقە اچندە يشەگان آزغە بر قوم، اسلامدن صوك بىردن بر
كوتار يلوب، قرآن كريمك سعى و عملگە ترغيب ايتكان آيتلرينى،
رسول اللهنك بو آيتلرنى تفسير و تايد قىلغان حديثلرينى اوزلرينە
خط حركت قىلوب، بشقە لرنك نيچە يوز يللردە ايرشە آلمغان كيك
بر ثروت و دولتگە سىكسان يىل اچندە ايرشكانلر ايدى. اسلامك
قرون اولى تاريخن اوقوچىلر شولقدر عجيب عزم و فعاليت
خارق العادە ھمتلر كوررلر، كە بو عصر دەغى مدنى قوملرنك عزم
واقدام لرى آنلرغە قياس ايدلگانندە بىك ناچىز (يوق) درجە سندنە
قالغانى ظاهر بولور. سلفلر مزنك بو درجە عالي ھمتلرى فوق العادە
اشلرى، دىنى و دنيوى ھر بر عمللرنندە خالص اسلام بولنچە يوردكلرندن
اسلامغە كامل اياردكلرندن بولغانلقتندە اصلا شك و شېھە يوقدر.
ايمدى بزلر اوز حال مزنى سلفلر مزن حالينە تطبيق ايدوب
(چاغشدر وب) قاراساق، آنلردەغى فعاليت، عالي ھمت، دىنى حميت
واخلاقى فضيلت لردن مع التأسف بزلردە اثر قالماقن كورەمز.
حميت اسلاميە بزدە تمام سونگان. اسلام خلقلرى بىك آز ياكە بزدە
قالمغان. دنياغە آخرتگە ياراقلى كوزگە كورنيزلك عمل مزن يوق
ديورلك، عبادتلر مزدەگى روحسزلىق اخلاصسزلىقنى سويلارگەدە
حاجت يوق. دنيا اشلرنندە كسب و تجارتلر دەدە سلفلر مزنك اونندن
برى قدرى اش كورە آلميمز. آنلر زمانە لرينك بر نچى تاجرلرى

بولوب، سفرنىڭ ايك آغر زمانلار ئىچىدە چىت يورتلارغا سىر وسياحت
 ايدوب كسب وتجارت قىلدقلىرى حالده بىزلىر اوز يورتمز دىدە
 بشقەلر كىبى زمانغا موافق كسب وعمل قىلا آلمىز، ياكە بىك آز
 قىلامز. آبلر باغچە چىلق، زراعت، تربىيە حيوانات اشلىرىدە زمانلار ئىچىدە
 بىر نىچى درجەدە مەرفىتى ماهر بولوب اش كوردقلىرى حالده، بىزنىڭ
 بو اشلىرىدە مەرفىتىمىز خىر مەز يوق. سىلفىرىمىز صناعت علملار ئىچىدە
 زمانلار ئىچىدە بتون دىناغە اوستون بولوب نىقدىر كىشف و اختراعلىرى
 بىرلە علم و فننى تكمىل وترقى ايتىدىقلىرى حالده، بىزلىر شول كمالگە
 ايرىشكان قىلدىن حصە آلورغا تلامىز حتى بو علملارنى بشقەلارغا
 مخصوص ظن ايدوب حىيات علملار ئىچىدە بتونلاي چىتىدە تورامىز.
 شىرىتمىز دە مېدووح و بىر كىتى بولغان شىركت بىرلە سودا قىلو، بىزلىرىدە
 بىك اهمىتىسىز يوق كىمىدە. الحاصل علم دىن دن لازمنىچە درىست
 معلوماتىز بولمىغان كىبى زمانلار ئىچىدە حىيات علملار ئىچىدە صناعت، تجارت
 وزراعتنىڭ الفاسىدىن دە خىر مەز يوق دىورلىكىدۇر. غفلت و نادانلىق
 بىزنى تمام باسقان. اسلامىت روحي تمام سونگان. شونىڭ اىچون
 سىلفىرىدە كى دىانت، فعالىت و غىرت، عالى اخلاق و همىتلىرىدە بىزىدە
 اثر قالمىغان. سىلفىرىمىزنى بىك آز زماندە ايك يوقارى درجەگە چىقارغان
 اسلام، بىزلىرىنىڭ دە دىنا و آخرت سعادىتىمىزگە سىبب بولماقچى. موندە
 اصلا شىبھە يوق. لىكن بونىڭ اىچون اسلام بىورغانىچە عمل قىلورغا،
 دىنى و دىنىوى اشلىرىمىز شول يولغا موافق حىركت قىلورغا لازمدۇر.
 مع التأسف بىز بو الوغ نعمتىڭ قىدىن بلىمىز، اوندىن بىر شىكر انه سن
 اوتى آلمىز. بونىڭ عاقىبتى مدهشدر. يا وروپا علماسىدىن بىرى «اسلام
 دىنى قىمىتى بولمىغان غىزىز بىر جوهر، نااهللىر قوللىدە ضايىع ياتادۇر»
 دىمە كى عبرتلىرىك سوز.

الحاصل بزرگ دینی و دنیوی اشرا مزده تورلی عادات، افکار باطله و هوسات آرتندن کیتوب، خالص اسلام یولندن چیتکه چغوب، سفلر سیرتینه خلاف یوروب، بو کونگی عاجز لک مسکینلک حالینه تو شدک. نادانلق غفلت مز سببلی بو یوریشمزی دین مز وقتضاسنیچه حرکت دیب گمان ایدوب، حتی بو مسکینلک نی مسلمانلق خاصه سندن دیب ساتاشو درجه سینه ایرشدک. اسلامک حقایقندن خبر سز، اسلامک تاریخندن غافل بولغانلر مزده «بو حال مسلمانلقغه بیک موافق، مسلمانلر آخرت کیشیلری، آنلرغه دنیانک حاجتی یوق، دنیاغه قومسزلق، یارامی، قناعتلی بولورغه، مسکینلک گه راضی بولوب توررغه تیوشلی» دیب خلقمزی بو هلاک چو قرنندن چغارماسقه، همان غفلتده ضاللتده قالدررغه اجتهاد ایدوب، دین مز گه خلقمزه جنایت قیلالر. هر سوزی حکمت بولغان پیغمبر مز صلی الله علیه وسلم حضرتلرینک (شریعتمه ایکی تورلی کشی، دینسز ملا، دینچی نادان ضرر ایدر) دیگان مبارک سوزی غایت حکمتلی بر معجزه در. واقعاً، دینسز ملا کیفینه موافق کیلگان هر بر اشنی دین ایتوب، کیفینه توغری کیلگانی دین گه خلاف قیلوب کورستورگه ماتاشا، نادان دینچی ده ملانک هر بر سوزن دین شریعت گمان ایدوب ساتاشاده، بو ایکاوندن دین گه ضرر ایریشه، دیانت بزولا. نادانلق اور چیگان صاین بو فساد و ضاللتده آرتا بارا بو حاللر کوز آلدنده بولغانلقدن یا شروب بولمیدر.

بو حاللر مز برله بزرگ، اسلام یوزینه قاره پرده بولوب، چیتلرینک دین مز گه طعنه قیلولرینه، اسلامغه یالغش نظر لرینه سبب بولدق. آنلر «اسلام دینی دنیادن بیز دره، علم و فن گه دشمانلدره، نادانلق یالقاو لقعغه الفتلدره، عاجز لک مسکینلک گه تشوروب انقراض بولینه

آلوب بارا» ديب بزده گي وقصورلرني اسلام غه اسناد قيلوب
طعن و تهمت ايتهلر. حالبو كه اسلام ده هيچ بر عيب يوق. بار عيب
اوز مزده، اسلام بيور غانچه عمل قيلماو مزده در.

اسلام زخود ندارد هيچ عيبی

هر عيب كه هست در مسلمانيء ما، شيخ سعدي.

اسلام نزلر كه معاد و معاش كز ايچون لازم بولغان علملرني
حاصل قيلكز، بيشكدن قبر گاجه علم يولندن آيور لماكز، ديني
و دنيوي عملر كزده معرفتلي بصيرتلي، اجتهادلي غيرتلي ثباتلي بولكز
ديب امر قیلا تور و بده، نزلر معاش علملرينه رغبت ايتمگان كبي،
چن دين علمي بولغان كتاب، سنت علملرينه ده بزده راست شوق
و رغبت يوق. بلكه بو علملردن نفرت قيلوب مدرسهلر مزده كتاب
سنت علملري اوقولوني، غايت حماقت و غفلت مزدن اصول قديمگه
خلاف ظن ايدوب بو علملرني ديني مدرسهلرگه كرتمازگه طريشه مز.
ديني مدرسهلر ده كتاب سنت علملرون تحصيل، اصول
قديمه يعني سلفار اصولي ايكانلگي قار. عقل بر له ده بلور لك مسئله
بولسه ده بز همان اوز مزك تعصب و عناد مزده اصرار قيلامز. حتی
علمك برنجي و سيله سي بولغان الفباني ده رتلاب اوقورغه نيچه يللردن
ييرلي نزا علاشوب كيلمز. ديني مدرسهلر اسمنده بولغان علم يور تلرنده
خالص دين علملري اوقولورغه تيوشلگي بيك ظاهر اش بولاتور و بده
بزك ديني مدرسهلر مزده بو وقتلرغه چه دين علمي اورينه اوقولوب
كيلگان نرسهلر كويسي دين علمندن توگل، مطلق علمدن سانالورغه ده
لايق توگلدن. مع هذا بو نرسهلرني نزلر همیشه علم يور تلرندن
چغار ماسقه، بو مقدس اورنلرني موندای چوب چاردن تازارت ماسقه
غيرت قيلامز. نه دين نه دنياغه برتين لك فائده سي بولمغاني تجربيه

و مشاهدہ بر لہ کون کبی معلوم بولغان، مقصود بولغان علملرنی تحصیلدن محروم قیلغان بولسا لرنی مدرسہ لرنی مدرسہ لرنی مدرسہ ہمیشہ ساقلاب شاگردلرنک عمرلرنی ضایع ایدوب خسار تلرینہ سبب بولماقمز ایله اسلامنک فرمانینہ آچق قارشى کپله مز. شولای بولغاچ بز نیچک اسلام بیورغانچه عمل قیلماز دیب ایتورمز؟

اسلام کتاب سنت یولندن آیورلماقز، بویولدن بز قارش چیتکه چغوچی اسلامدن چققان بولور. بدعت ونچار عادتلردن ساقلانقز، بدعتلر بر لہ خالص اسلامیت جیولماس دیب ند اقیلوب تورا. بز کتاب سنت علملرندن خبر سز بولغانده آنک یولینی نیچک بلورگه ممکن؟ بلمگانگه کوره حاضرگی وضعیمزنی کتاب سنت یولینہ موافق دیب آلدانامز. اگر بز لر بصیرت کوزی بر لہ حالمزگه قار اساق اعتقاد و عمللرمزده کتاب سنتگه خلاف بیک کوب بدعت و عادتلرنی تفتیش ایدوب تابوب چغارر ایدک.

اسلام، راست مسلمان کورکام اخلاقی بولور، کورکام اخلاقی بولقز، نچار خلقلردن ساقلانقز، اخلاققزنی تورایتورگه طرشقز دیب بیوره طرو بده، بوکونده ایک نچار اخلاقی قوم، بز ایکانمزنی یاشرر لک توگل. اسلام، خیر لی اشلرده بز بر کزگه یاردم قیلشقز، یمان اشلرده یاردمله شمعز، دی، بز لر کیر یسنچه خیر لی اشلرده بز بر مزگه آرقیلی توروب یمان اشلرده یاردمله شه مز. اسلام، بز بر کزنگ شادلغینہ شادلانوب، قایغوسینہ قایغریشوب، قایغولرکزنی بتر شرگه طریشقز دیب ایته. بز تاغن کیر یسنچه کشینک شادلغینہ قایغوروب، قایغوسینہ شادلانوب، قایغوسن بتررگه طرشق قایدہ، ممکن قدر آرتدررغه طریشه مز. وهکذا هر اشمزده اسلام فرمانینہ خلاف، حرکت قیلورغه غیرت کورسته مز. ایمدی بوروشلی حالمز بر لہ

دين گه هم اوز مز گه جنايتمز يتهر لك بولدى، توبه قىلور غه وقت
بيك يتدى.

هدانا الله تعالى جميعا الى سواء السبيل.

دين اسلامنى بوكى بدعت، خرافه وتهمتردن ارچوب، حقيقى
اسلامنى ميدانغه قوبار غه اجتهاد قىلو، اسلامدن درست معلوماتلى
بولغان كشىلر گه بوكونده ايك مهم بولغان فرض عمل در. دين گه
چن خدمت، پيغمبر لرنك چن وارثى بولمق بومهم وظيفه نى ادا
ايتكانده گنه ممكن بولور. بز اميد ايتهمز ياقن زمانده دين اسلام،
عصر سعادتده گى صاف رونقى بر له البته ظاهر بولاچا قدر.

(سريهم آياتنا فى الافاق وفى انفسهم حتى يتبين لهم انه الحق)

آخري بولور.

محمد نجيب تونتارى.

بالا تربيەسى:

عراق عجم فارس (شیراز) علما سىندىن ملا جلال دوانى حضرتلرى لوامع الاشراف فى مكارم الاخلاق كىتابىدا بالا تربيەسى بىلەن بائىدە اجمالگىنە يىخشى مقاله يازغان بولغانىدە بر آزا يىضاح ايلە تر جمە سىنى كو چورامىز:

«بالا توغدىدا كور كام خىلقى دا يە (سوت آناسى) تەيىن ايدىلور، كە دا يە نىڭ مزاجى و خىلقى بالاغە اثر ايدىر. (۱) سىنتىدە يىدىنچى كورنىدە اسم بىر و كلگانگە يىدىنچى كورنىدە يىخشى كور كام (موافق سنت) اسم و يىرىلور.

(۱) بالا تربيەسىدا اصوللى، تىوشلى حقوقى رعا يەلى مملكتلردە كرك اسلامدا، كرك غىرلردە بالانى ايموزمك و تربيە قىلمق ايجون سوت آناسى دا يە تەيىن قىلالار. شرىعە اسلامىە نىڭ حكىمى وقاعدەسى دە شولايدىر. شونلقدىن بالا توغدىسە ايموزمك، باشقە نىققە سىنى يوشدىرمك بار چەسى آتامو يىنە بوكلاتلمشدىر. ھىچ قا يو آنا بالاسىنى ايموزرگە بور چلى دگلىر، و ھم ايرنىڭ كو چلارگە حقى بو قدىر. آنا ايموزسە اوز فىزىندىن غنە ايموزر. ولەكن آنانىڭ ايموزمكى، بالاسىنى اوزى تربيە ايتىمكى بالانىڭ حسن اخلاقى ايجون خوفلىدىر. چونكە آنانىڭ شىققىلى بولسە دە، ملال كلودىن و آغرا بولدىن خالى بولماي، تربيە و نظارت بائىدە استوندىە احتساب ايدە چك آدم بولماي. شونلقدىن كاھا بالاغە - نورلى و قىلدى اعتبارىلە - شىدت كور ساتوى، عصىلە نووى ممكندىر. بو شىدىلر و عصىلە نولر بالانىڭ اخلاقىنە تاثيرسىز قالماي، و كاھا بالعكس شىدة شىققىندىن - آچىغى كلگاندىە - غفو يىدە كو ب بولا، اورنىلار يىدە بولوب كىدىر. بو حالدا سەئە تاثيردىن خالى بولماي، اما يات خاتون تربيەسىنە كفالت ايتسە اخلاقى، وظيفەسى تىوشىچە بولمق شىرطىلە - بار خىدمتى شول، شونىڭ آرقاسىدا حىيات سورە، فوقىدىدە بولغان آنا طرفىدىن مەسئولە بولا. شونلقدىن تىوشلى روشىچە تربيە ايتىمكى امىدلىرىك بولادىر.

بو مەسىلەلر بىزنىڭ مملكت خىلقىنە، خصوصاندا ان گرو ھەغە بىك غرىب طىولسە دە، شرىعت و حكمت يوللىرىنىڭ كورستىكان يوللىرى بولغانغە درىستلىكى و يىخشىلىغى اچىقدىر.

تيوشسز اسمدن ساقلانمق لازمدر. (۲) عمر بويىنچە بالانك
 اويكاسينه، عقللى آدملىر آراسنده اويانلى بولمىقنە سبب بولور.
 اشبو كوركام اسم ييرمك بالانك آتاسى استونده بولغان بىر نىچى حقيدر.
 سوت ايمو مدتى تمام بولدقده بالاغە بىر درجە آك و هوش
 كرر وقتى بولوب اوكراتو وقتى كلور. واق توياك اشلر ده اخلاقي
 بوزيلودن ساقلامق، نىچار آدملىر دن نىچار اورنك آلودن طيمق
 لازمدر.

ياش بالانك قلب و طبيعتى ساده و بوش، يالتر او قلى تخته كبيدر
 هر كمدن، هر كورگانندن آندە اثر حاصل بولور، شولار غە
 تقليد ايدر. بناء عليه نىچار حر كترلر نى، يمان خلقلر نى آڭا كورسە تمە و
 تيوشدر.

بالانك اخلاقي تو زائتو، و نىچار لقدن ساقلاوده بىك احتياط
 تيوشدر. شويلا كە: آنك حياسى قاچماسين، عارسزلك حاصل ايتماسين.

(۲) اسم بابنده يىغىر لرنك و صحابه لرنك اسملىرى ايك بخشى و مبارك
 اسملردر.

رسول الله صلى الله عليه وسلم تعيد بر له بيورغان، يعنى الله اسملرينە
 اضافه ايتوب عبد الله، عبد الرحمن، عبد الرحيم، عبد الكريم كى اسملر بر له
 تو ضيه ايتكان.

اسمنك نىچار لقى معناسى بوزوق بولمايىچە كوتارمىزلك الوغ لقب
 قويغانده بولادر مثلاً: شيخ الاسلام، شيخ امام، ركن الاسلام، فخر الدين، شمس
 الدين، محى السنه كى الوغ اماملار غە دىندە الوغ خدمتلىرى الوغ درجه لرينە
 قاراب صوكندن بىرلىگان لقبلىرى يانغى توغان بالاغە اسم ايتمىك ساقلانمق
 تيوشدر، آنداي اسملى بالا اهل فهم و جس بولوب اوسسە اقرانى آراسنده دائماً
 محبوب قالور.

عين الله، نبى الله كى اسملر بىكرك تيوشسزدر، مبادا بىر كشىگە جاهل
 آنا و جاهل ملا طرفندن قويولغان بولسە قوللدىن كىلگان كشىنك هر قايسينه
 اوز كارتمك لازمدر.

آرتق ماقتاونى، ياكە خورلاونى آخلاقان اسمى رسول الله صلى الله
 عليه وسلم اوز گارتگان، بناء عليه امتينه شولاي اوز گارتو سنت بولغان.

تيوشلى اشلىرىنى آچىق بيور مابىنچە، تيوشسىزلىرىدىن آچىق نەي قىلماينچە (تەريىض سىبىلنچە) جىتىدىن، ويراقدىن آڭلاتو، بىلىر وكرىك. كۆب امىر ونەي بالانىڭ حىياسىنى كىموتە و آبرو يىنى توگەدر. مثلاً: كور كام عادىتى اوگىراتودە: اول عادىتى ماقتاو، آنداي بالالارنىڭ بختلى بولولارىن سويلەو، يمان قىلدە: اول فعلى خورلاو، آنداي قىلداغى كىشىنىڭ بىك خوار ايدىكىنى، خلق آراسىندە بىك قىدرسىز بولدىقىنى سويلەو كىرى روشلىرىلە تىببە ايدىلور، وشول باقىقە مناسىب بالانىڭ باشىنە صىغارلىق قىسەلار سويلەنور. ايدىگولرنىڭ قىسەلىرى، يمانلارنىڭ حاللىرى تيوشىنچە سويلانسە بالانىڭ غىرتىنە قوتلى سىبب بولور يىدى ياشىنە ايرىشدىكە، شرىعتدە بيور لغانچە نماز او قورغە اوگراتولور، و آنىڭ اهمىتىنى بيان ايدىلور بو بابدە مساهلە ايدىلمىز، حتى اون ياشىنە ايرىشكەندە طغلامازسە قىون جزاسىنە قىدر بارىلور. لىكن قىون جزاسى يوقارىدە ايتولگانچە تورلى نصىحت و عبرتلى سوزلرنىڭ تاثيرى بولمىدۇقە غنە استعمال ايدىلور.

اگر بالادە لايىق بولمىغان بىر اش سىزلسە ياشىرىن اشلىگان بولسە بىر درجە غفلت ايتىمىك و بىلامىشكە سالونىق تيوشىدور. لىكن اوزىدىن شىبھە لىندور مابىنچە قولاقىنە شونداي اش قىلونىڭ عىب ايدىكىنى سىزدرىمىك تيوشىدور.

اگر تيوشسىز خلقى تىكرار بىلونسە، اولاقىدە يىموشافلىق بىرلە اثر ايدىرلىك درجەدە نصىحت ايتىمىك، تىكرار شونداي اشكە قاتوشمىقىدىن قورقتمىق تيوشىدور.

لىكن نصىحت وشىلتەنى جىش قىلمىقىدىن، بالانى شىلتە ايشترگە اوگرتىمىقىدىن، پىردەسىنى پىرتىمىقىدىن بىك سافلانمىق كرىكىدور. اگر بىر بالانىڭ تىكرار شىلتە وقهر سىببلى پىردەسى پىرطولسە آندە خىر امىدى آزاىور،

بر نرسه دن ده قور قماز بولور. فساده تور لی حيله ومکر یو لالارینی
 اینر لهر، صوگره توز ایتمک چیتون بولور.
 کوب امر نهی، عتاب و عذاب سبیلی آتا و آنانک قدر لری
 آزایه، مهابتلری یوقالا، آندی بالالار اطاعتدن چیقالار.
 بالاخیر هلاک بولالار. معاذ الله.

بالاغه کوچک وقتندن اوق یمک و ایچمک، کیوم سالو منک
 اهمیتلری آزد درجهده ایدکینی یخشی آگلالتو کرک. شو یله ۵۵: آدم
 بالاسی چن انسان بولغان کشی، یمک و ایچمک ایچون یشامهز،
 آنلارنی حیاتندن مقصود ایتوب توتماز، بلکه جانینی و ساولقینی
 ساقلار ایچون گنه آشار و اچهر، نفس لذتی ایچون یمک و ایچمک،
 یمان نفسلی، حیوان طبیعتلی کشینک اشیدر. حیوانلار آشار و ایچهر
 ایچون گنه یشایلر و تماق لذتینی هر نرسه دن آلدن توتالار.
 ملا عالمجان البارودی.

وظیفه شناسلق

شریعتن ده فقیر لک و آنک سبیلی یالقاولق اشلکسز لک نادانلق لردن
 ساقلانونک واجبگی، بشقه لر اوستینه یوک بولمای اوزی و عیالینه یتهر لک
 مقدار ی مال کسب ایتو، اوز کونن اوزی کور ردای درجهده معیشتن
 تأمین قیلو هر مسلمانغه فرض بولغانغی هر کیمگه معلوم مسئلهدر.
 خلقمنزک یوزگه سکسانی اوللرده ایگنچیلک برله ترکک
 قیلالر. اول خلقی زمانه حاللرندن، معیشت علمارندن خبرسز بولغا-
 نغه کوره، ایگنچیلک کسبلر یدده ایسکیچه بولوب مشقتی کوب ثمره سی
 آزدن زمانه ایگنچیلری زراعت فنینه موافق اش کوروب آزیردن کوب
 آشاق آلوب تورغانده، بزنگیلر بوفندن معلوماتلری یوفلغندن کوب

بىردىن آز آشلق آلالار. بۇر نىغى زىماندە بىرلەر ياڭا، قوۋە انباتىھسى
 كامىل بولغانلىقدىن ايگن اشلىرى نىچىك اشلىنىسەدە، ئىمرەلى بىر كىتلى بولغان
 بولسەدە، حاضرندە بىرلەر ايسىكروب قوۋە انباتىھسى كىمگانلىكدىن
 ايسىكى روشدە ايگن اشلىرى يىلدىن يىل ئىمرەسىز بىر كىتسىزلىككە تابا بارادىر.
 بۇ كۈنكى زىراعت اصولىنە موافق اش كۆرۈمگانندە ايگنچىلىك بتونلاي
 فائىدەسىز كىسب بولوب قالورغەدە ياقىندىر. شۇل سىبىدىن بىزدە بىر نىچە
 دىسەتىنە ايگن ايگۈچىنىڭ اشلىغى يارتى يىلغەدە اشارىنى تىمى، يىلىڭ
 كوبرىك الو شىندە كۈندەلك رىزقنى بىك قىيىنلىق بىرلە تابوب يىلى بىك
 آغرىق بىرلە اوتكارەدر. لااقل بىر يىللىق آزىق حاضرلىك شىرى
 وطىبىي «قىر مەسقىلەرغە چە مەلۇم» بىر قانۇن بولسەدە بىزنىڭ خەلقنىڭ كۆپى
 يارتى يىللىقدە آزىق حاضرلىقى، شۇنىڭ چارىسىنى كۆرە بىلمىدىر.
 بۇنىڭ سىبىي مەاشىلەر ئىلمارندىن مەلۇماتسىزلىق، زىمانە حاللىرىدىن خىرىسىزلىك،
 آول خەلقندە ايگن كە بىشقىھە ھىرىصىناعتنىڭ يوقلىغىدىر. بۇ سىبىلردىن
 آول خەلقنىڭ كۆپى فقر احتىياج مىشقت آغرىق بىرلە كۈن كىچىرەلەر.
 بۇ آغرىق مەشىقتىن ھەر وقت زار لانسەلردە، بىگلايتوننىڭ يوللىرىنى تابۇدىن
 حاضرلىكى حالدە عاجىزلىرىدۇر. اشبو آول خەلقلىرى اىك ئىقتى قىلورغە،
 اىك زىيادە ياردەم قىلورغە محتىياج خەلقلىرىدۇر. ملىتىمىزنىڭ يۈزدە سىكسانى
 بولغان آول خەلقنىڭ مەشىقتىلرىنىڭ تۈزەلۈۋى، بۇنىڭ حاللىرىنىڭ
 بىگلايوۋى، تىرىلۈۋى بىتون ملىتىمىزنىڭ تۈزەلۈۋى ھىكىمەندەدر.

كۈبچىلىك اعتبارىدىن آولدىغى بىر يۈرتىنى كۆز آلدىنە كىتىرىك.
 بىر نىچە جاندىن عبارت بويۇرتنىڭ يىللىق ايرادى يۈز اىللىتىكە
 مىقدارندەدر. بۇ قىدرلىكى كىسب كار بىرلە ھىرىصىناعتلىرى، يىل اوتكارەلەر.
 لىكىن احتىياج مىشقت آغرىق بىرلە اوتكارەلەر. اگىر بويۇرتنىڭ
 ايرادىنە دخى بىراوتۇرتنىكە قوشۇنىڭ يولى چارىھسى تابولسە بويۇرت،

راحت دورينه كرگان بولادر. اوللرده موندای يورتلار بولاب
 توگل، ميليونلابدر. ملتيزنك اصلاحقه محتاج موندای يورتلری
 عائلهلری دورت ميليون مقداری حساب ایتلهدر. بونلارنك
 ايرادلری اوتوزار تنكه گنه آر تقاندهده احتیاجدن خلاص زمانی
 كيلگان بولور، ملت آراسنده سنوی یوز يکرمی ميليون تنكه لك
 آرتوق بر بایلق كيلورگه باشلار ایدی.

ياغا اصول معیشت روشلرندن اوللرده اورنكلر کورستلگانده
 خلقلر عبرتلی قالمازلر، آقرنلاب ياغا معیشت يولینه کره باشلاب
 حاللری نوزهلورگه يوزدوتار ایدی. مثلا بر اولده آزیردن کوب
 ير آشلغن آلونك روشین، فن قاعده لرینه موافق اشلهب، اورنك
 ایگنلگی کورستلگانده، ایکنچی اولده باغچه چیلق نمونه سی، فائده لی
 بمش باقیجه سی اورنکی، اوچونچی اولده ياغا اصولده اومار تا
 چیلق کسبی، دورتنچی ده کونده ایکی جیلاک سوت بیره تورغان
 صیر آسرامق، بشنچی ده تاوقچیلق تجارتی، آلتنچی قریهده ياغا
 اصولده بوز کیندر صوغو کولمكلک کیملك لر اشلاو اورنکی
 کورستلسه آقرن آقرن ياغا اشلر ياغا کسبلر رسم و عادت گه
 ایلهنور ایدی. ایسکی سوققچ برله کونینه بش آرشین کیندر
 اشلاگانده، ياغا اصولده فی سوققچ - استانوك - برله کونگه یگرمی
 بش آرشین کولمكلک کیملك صوغوب کورستوب اشلمك، بیک
 الوغ خدمت بولادر. بوغابشفده اول خلقینك معیشتی اصلاحینك
 چاره لری کوب، مثلا ایروقز بالالرغه نورلی هنر و صناعتلر اوگره ته
 تورغان، حالگه مناسب مخصوص دارالصناعه لر آچمق، جمعیت شرکت
 برله اش کورو، معامله فیلونك یوللرن کورستوب جماعت کپیتلری
 آچدرمق، وبشفه شونداي خلق ایچون فائده لی اشلر کورستلگانده،
 عادت بولوب کیندر ایدی.

بواشلىرىنى اشلەر ايچون يول باشچى بولورغە ايكى تيو شلى
كشىلر آوللردە البتە ملالر بولادر. يوقارىدە ايتولگانچە تقسيم
مساعى قاعدىسىچە ملالرمزنىڭ برسى ياڭا اشلرنىڭ برنمونه سىنى ايكىنچى سى
ايكىنچى نمونهنى وهكدا كورستە بارىسەلر آوللرنىڭ معيشى حاللرىنىڭ
اصلا حىنە الوغ خدمت ايتكان بولورلر، اوزلرىدە البتە فائده لىرلر.
اوزلرىنىڭ فرصتى حاللرى كىلگان ملالر آوللرندىن بر آڭلى
خبردر راق كشىنى دلالت قىلسەلر بولمىمىكىن. بوتورلى اشلر ايچون
زمانە حاللرندىن بر آز خبردار بولمىق، ملتكىه محبتلى بولمىق يتەرلىك
سرمایه در. بو سرمایه گە مالك كشىلر ملالرمزدىن هم بشقە صنفلرمزدىن دە
كافى مقدار دە تابولوروى اميدلىدر. والله الموفق.

محمد نجيب تونشارى.

روزه حقندە. (استيضاح)

عبدالبر افندى بدرالدين طرفندن

الدين والادب مجله مېجلەسىنىڭ «۱۶» نچى سانندە، محترم
محمد حنفى افندى مظفر طرفندن يازلغان «رمضان حقندە» عنوانندە
بر مھم مقاله باسلىغان. محترم محمد حنفى افندى بو مقاله سىندە اشچى
فقير خلقنىڭ، اوزون كونلردە، قزو اش وقتىدە روزە سىندىن بحث
قىلە، هم مقدمە طرزىدە يازغان شاقىقاي اوزون سوزلرى آراسىدە
شوشى سوزلرنى ئەيتە: «رمضان شريف قزو اش وقتىدە توغرى كىلدى،
اشلىق لولگاردى، آنلرنى وقتىدە تىزرىك اورماسەك قىولا باشلى.
قرىە خلقىنىڭ كوبسى بو وقتى كوتوب آلا كوبسىنىڭ بو بىردىن بر
كسبى، طاقتلرى بىردە قالدى حالسىز بولوب يىلغان كشى لردە بولا.
شونىڭ اوچون اشچىلرنىڭ بعضىلرى آوزلارن آچالر، شونلارغە
اياروب غىرسىز آچو چىلردە كوب، شوندىن صوڭ محمد حنفى افندى

علماء كرام در، شول حقه فكرلرون آچق بيلن قیلونی اوتنه. «عوام مسئلهنی اوزی حل قیله. بز بو قدر زور بر مسئلهنی عوامدن حل قیلدر ماسقه تیوش، بز مونوڭ چاراسون اوزمن كوريك، نیندی نادان موژیقلردن ده» الله ئوله رگه قوشماغاندر بیت!! «دیگان سوزنی ایشورگه توغری کیله، البته مجبوریت بولماسه آلائی نه یتمه سدر ایدی، الضرورات تییح المحظورات» قاعده سېنك طبیعی ایکانلگون من حاضرگه حس قیلدم» دی.

شوندن صوڭ اوزی فكر بیانغه شروع قیلوب شولای دی: «بیر مسئلهنی ۳» قسمغه آیررغه ممکن، یاللاب اشله تورگه قدرتی یوقلقدن اوز ایگونن اوزی اشللی، ۲نجی باللاب اشله تورگه قدرتی بولا توروب اوزی اشللی، ۳نجی کشی گه یاللانوب اشللی. شوندن صوڭ محمد حنفی افندی، بو ۳قسمغه آیرم، آیرم فتوی بیرمك بولا: «اولگی قسمغه اش بتکانچی تاخیر قیلوب صغره قضا قیلورغه یاری، ۳نجی قسمغه هم مجبوریت بولسه كرك» دی. شوندن صوڭ علما كرامغه طاغون بر مرتبه مراجعت قیلوب نه یته: «بو مسئلهنك هر قایوسنده علماء كرام اوز فكرلرن سویله رگه یازارغه كرك» دی. محترم محمد حنفی افندیك بو حقه یازغان سوزلری؛ مسئلهنك اهمیتنه، شرعی بر مسئله بولو چیلغینه نظرا، بیک اهمیت سز بیک توبان سوزلر بولدفندن؛ شول حقه اوز فكر منی بیان قیلونی؛ محمد حنفی افندیك بعض اساس سز سوزلرون رد قیلونی، محمد حنفی افندیگه بر طاقم سؤاللر قویونی مناسب كوردم.

فكرده نیتدر حریت بولسه ده، هر كمنك اوز فكرن سویله رگه یازارغه حقی بولسه ده، ارکان اسلامدن بولغان بر مسئله حقه ده بوقدر اوستدن فكر یورتو، شرعا معتبر بولماغان سبیلرگه بناء قیلوب فتوی پیرو بیگره ك مناسب بولوب بتماسه كرك. روز بر

مك ۳ يوز يلدان ييرلى دوام ايتوب احترام ايتلوب توتلوب كىلگان
 بر فرض عبادت. آنوك حكملرى، شرطلرى، روزە بلەن كىم لىر
 مكلف بولغانى، ايام اخر غە تاخير بلە مرخص لارنىڭ عددى، كىم لىر
 ايكانلىقى، علماء متقدمين هم علماء متأخرين طرفندن بىك آچق بر
 صورتدە ئەيتلگان، يازلغان هم سويلەنگان. يانگادىن اول حقدە سوز
 قوزغاتو، آڭار ئىللە نىندى بر تىكشور لورگە بىك تىوش بىك محتاج
 بولغان قارانغى بر مسئله توسى كرتورگە طر شو، سادە دىلكدىن
 باشقە بر نرسە دە تو گلدىر.

درست! قزو كوندە - قزو اش وقتندە روزە طوتو بىك سهل
 بر خدمت تو گل، لکن شارع هریم حضرتلرى طرفندن مطلق
 رمضاننى روزە بولو بلە ماء مر بولدقمز صوك قزولق، صو و قلق لرنى
 اعتباردن باشقە روزە طوتارغە مجبور مز. اهميت سز سببلر
 بهانه سبلە روزەنى ترك هم تاخير غە هيچ بر حقمز يوق.

حديثلردە معتبر فقه كتابلرندە تفصيل ايدلوگە كورە افطار،
 تاخير مباح تىوش بولغان كشىلر طوغز قسم: ۱) مسافر،
 ۲) مريض، ۳) حائض، ۴) نفساء، ۵) شيخ فانى، ۶) حامله، ۷) مرضعة،
 بو ايكي سى هم مطلق تو گل، بلكە تضرر قطعاً معلوم بولغان صورتدە گنە.
 هم افطارغە عذر شرعى بولا: ۸) جوع، ۹) عطش؛ اگر هلاکت دهن
 خوف بولسە، ياكە ضرر نك اير شه چه گى قطعاً معلوم بولسە. بو طوغز
 قسم دهن باشقە غە اسلام تعليمى بو ينيچه هيچ نرە و گە افطارغە رخصت يوق.
 محمد حنفى افندى، «فقير اشچيلر گە تاخير درست ديگان
 صوك؛ بو حقدە ابن عابدین دە عبارە بار. ج ۲ صح ۱۱۱-۱۱۲ ديوب
 قويه. محمد حنفى افندى نك بو سوز ن اساس سز سوز لرنى بر نچى سى
 ديوب ئەيتور گە يارى. ابن عابدین دە محمد حنفى افندى ئەيتگان

عبارہ قطعاً یوق، (۱) بلکہ محمد حنفی افندیٰ نیک ضرورینہ شوشی عبارہ بار (۲) لایجوز ان یعمل عملاً یصل بہ الی الضعف فیصبر نصف النہار ویستریح فی الباقی. فان قال لایکفینی کذب باقصر ایام الشتاء فان اجهد انحر نفسه بالعمل حتی مرض فافطر ففی کفارتہ قولان (وظاہرہ وهو الذی فی الشر نبلائیۃ عن المنتقی ترجیح وجوب الکفارة) (ابن عابدین) بزاز یدہ ہم شوشی عبارہ بار «لو صام وعجز عن القیام صاح وصلی قاعدا جمعا بین العبادتین» اگر ابن عابدین دہ اول عبارہ بولوبدہ، بز کوررگہ موفق بولا آلمانان بولسہق اول وقتدہ محمد حنفی افندیٰ اول عبارہ نی بز گدہ کورسہت سون ایدی! بز دہ اول عبارہ نی اقتدار علمیہ مز قدر مطالعہ قیلور ایدک اگر اوشانچلی فوتلی سوز بولسہ بز دہ اوز فکر مزی شوگا موافق اوز گارترا ایدک. محمد حنفی افندی؛ «قر وکوندہ اش عذر شرعی؛ چونکہ اشچیلر روزہ توتیلر، مجبوریت بولماسہ آلائی بولماس ایدی.» دی بو سوزنی ہم بیک اوستدن قاراب، بیک آز اویلاب سویلہنگان اساسسز سوز دیاسم کیلہ: اولاً: عوامنک کوندیر صماور قویوب چای اچولری مجبوریت نیک ضرورت نیک تحقیقینہ اصلاً دلالت قیلمی، بلکہ عوامنک بولای کیسہک جرأت لہنوب کیتوون باشقہ بر طاقم سبیلردن از لہرگہ تیوش. محمد حنفی افندی، ثانیہ: «عوامنک بولای کیسہک جرأت لہنوینہ سبب الضرورات تبیح المحظورات. قاعدہ سی نیک طبیعی بولو چیلغی، دی، بوسوز ہم عوامنک اعتقادینک درجہ سون تخمین قیلہ آلمانلق دن کیلوب چقغان اساسسز سوز. اگر بز عوامنک اعتقادینہ حجة الاسلام غزالی حضرتلری کوزی بلہن نظر قیلسہق بز دہ شولای نظر قیلورلق فوت بولسہ ایدی، شونوک کبی اوفاق، شونوک کبی فائدہسز

[۱] حنفی ابتکان عبارہ ابن عابدین دہبار، اداره، [۲] در المختار ج ۲ ۱۸۴ ص ۱۸۴

سوزلر يازودن البته قوتلور ايدوك، غزالى حضرتلرى ئه يته: (۲)
 عوامنك اعتقادن بىك نىق تىكشروب طور رغه كرك. (غزالى حضرتلرى
 نظرندە بىزنىك حاضر كى اماملر مەزنىك ضور بىر قىسمى عوام تەختىنە
 نەدرج بولا) چونكى عوامنك اعتقادى قولغە باشىنە طاغلوب قويلغان
 سوس پارچەسى شىكلى؛ هوا معتدل بولغان وقتدە اعتدالن بوزمى،
 اگر بىر طرفدن هوا قاطىراق بەرلسە حاضر شول طرفقە ميل ايتە،
 هو ايتىز اوزگارە طورغان وقتدە بىر كوندە ۳-۴ طرفقە ميل ايتە دى.
 بىك درست سوزلر! بوسوز «فاكت» بلەن ثابت بولغان حقيقت!..
 موندن بىر نىچە يىللر مقدم هوا معتدل ايدى، فكرىنك فسادن،
 صلاحن تىكشرمى ھركم اوز فكرن، افكار عامەغە تلقىن قىلوموداغە
 كر ماگان ايدى، نماز بىر گىمناستىقە، روزە تطيب مەدە اوچونىگنە
 فرض، مەدەسى سلامت كشى توتماسە يىلە ضرر يوق، كى سوزلرنى
 سويلەرگە جرأت ايتكان كشى يوق ايدى؛ ھم عوامنك اعتقادى معتدل
 ايدى، سلامت ايدى نماز او قولە، روزە طوتولە ايدى (و حالانكە
 قزو اش وقتلرى، اوزون كونلر اول وقتدە بار ايدى) لکن بو
 اعتدال بوزلدى، دىنگە احترام كىمى باشلادى، بعض بىر دىننك
 روحىنە توشونماگان ذاتلر طرفندن بىك ياط، بىك مودنى سوزلر
 سويلەنە باشلادى، بعض بىرلر رسالەلر يازوب، دىننك يسر
 ايكانچىلگون، قزو كوندە، قزو اش وقتدە روزە طوتو حرج
 ايكانچىلكنى بىك مزىن عبارەلر بلەن افكار عامەغە تلقىن قىلدىلر.
 شوشى رسالە قولىنە توشكان بعض بىر نادان ملالر روزەنى تاخيرنك
 درستلىكى، حتى تىوشلىكى بلەن فتوى بىرە باشلادىلر. ايمش الله تبارك
 وتعالى اولەرگە قوشماغان، بىر جرج بلەن مائور توگل، رسالەلر

اوقوب بىر سى برىسندن ايشدوب عوام آراسىندە بو فكر طارالدى،
 بىك تىز بر زماندە بىك نىق تامور جايدى، هر قايسى الله اولەرگە
 قوشماغاندر بىت؛ دىگان قوراللىر بلەن قوراللانوب روزەنى ترك
 ايتدىلر، (تاءخير توگل، ترك! اول دە طورغانلر غە بو بىك آچق معلوم.)
 شوشى سوزلرمنى: محمد حنفى افندىنك «دين حقندە» نام مقاله سىندەگى
 بعض سوزلر ايله تايد ايتەم. محمد حنفى افندى اول مقاله سىندە ئەيتە:
 «حاضرندە دين دن، دين عمللرندن بىزولر، آنلر غە كولوبرەك،
 مسقل ايتوبرەك قاراولر كوب كورنە باشلادى.

ايندە شلرندن برە روزە توتسە ويانماز اوقوسە «آياى استارى
 وىر، صوك سىن. ئەيدە بىزنىك او چوندە اوقو، او جماحقە توب تورى
 كرورسك، كى استهرالى سوزلار. اولوك توستى كرگان بىچارە غە
 الله سىنك آج تورووگا محتاج منى؟! كى عبارەلر مسقل لاولر كوب
 سويلەنە. امر معروف قىلوب نماز اوقورغە دىملى باشلاسهك؛ «قوى
 شول وعظلمنى بويت توگل، بووبلەنگنە أش چغاتورغان
 بولسە تاتارلر دىنانك ايك آلدن ملتى بولورغە كرك ايدى.
 كى مودنى سوزلرنى دە ايشتورگە توغرى كىلەدر. دىانت و اخلاق
 سزلقنى ترقى بوياوى ايله بو باب كورسەتەلر» دى. ۲نچى بر اورىندە
 ئەيتە: «موگارچى روزە بر درجە صاقلانوب كىلدى، روزەنى
 هر كم طوتادر ايدى، لکن تاسفكە قارشى بر نىچە يللردەن بىرلى:
 آواللردە هم شەرلردە توتماوچىلر كورنە باشلادى، مطبوعاتدە
 همان توتماو ياغون قوتلەبگنە يازا. هم موسى افندى بو حقدە
 بىك ياط فكرلر بيان قىلوب روزە سزلقنىك طارالووینە، افكارنىك
 اوزگارووینە سبب بولدى» دى. منە بو سوزلر منم سوزلرمنى
 كلى سون تايد ايتەلر، تصديق ايتەلر: دىمەك: روزە سزلق مەجبورىت،
 ضرورتدن توماغان اىكان، (هم واقعا ۱۵ - ۲۰ غرادوسقنە اسسى دە

اختيار ايله اوراق اورو، ضرورت بولا آلمى، يعنى افطار درست
 بولو درجه سینه ده کیلوب بیته آلمى. موسى اوزلری اشلیگان لرگه
 بیک آچق معلوم) بلکه برطاقم خارجى سبیلردن ده توغان ایکان.
 بیک درست سوزلر! ینه محمد حنفى افندینک بوسوزلری «رمضان
 حقنده» نام مقاله سنده کی سوزلرگه خلاف. منم دقتمنى آیروچه جالب
 ایکان اورنى شوشى سوزلری بولدى: «هم موسى افندى بو حقده
 بیک یاط الخ» محمد حنفى افندى، موسى افندینک اوزون کونلر ده،
 اشچیلر روزمى حقنده اطرافلى بررو شده فکر یورتوون هم
 شول حقده غى فرارن یاراتمى، افکارنک اوزگارو وینه روزه
 سزلقنک طار الوینه سبب بولغان یاط فکرلر دى. اوزى ۲ نچى
 مقاله سنده اشچیلر نک روزمى حقنده سطحى رهوشده فکر یورتکان
 صوگ آلا رغه تاخیر مطلقا درست. اول حقده ابن عابدین ده
 عبار مبار. دى. بونى حال بو؟ فکوره ثبات سزلق احتیاط سزلق
 توگلمى بو؟! ایمش موسى افندى نک فکرى یاط، محمد حنفى افندینک
 شولوق فکرى صواب فکر، حقنى فکر. ثانیاً: محمد حنفى افندى
 بو مقاله سنده عطشنى، اشنى تاخیر اوچون عذر شرعى دى. محمد
 حنفى افندى نک بوسوزى هم اساسى، حقیقت گه خلاف سوز. چونکه
 عطش روزمى تاخیر غه سبب شرعى بولا آلمى. (محمد حنفى
 افندى دن بو حقده حدیث کتابلرینه معتبر فقه کتابلرینه مراجعت قیلوون
 اوتنم! اگر اوز فائده سینه برسندى بولسه رحیم ایتوب اظهار
 قیلسون ایدی.) فقط بره روزمغه کرو بده غایت درجه صوصاب
 افطار قیلماغان صورتده هلاکت خوفى بولسه، یا که ضرر قطعاً
 معلوم بولسه شول وقتده غنه عطش روزمدهن چغو غه عذر شرعى بولا.
 يعنى افطار قیلسه کفارت واجب بولمى (ئلى بو صور تده بده بره
 بیک کوپ اشله گانلکدن شول درجه گه کیلوون افطار غه مجبور

بولسه، اكثر فقهاء آغا كفارت واجب ديگان لار). اما امسيلك، بولوى احتمال بولغان عطش، قزواش وقتى بولو بهانه سيله گنه روزنى تاخير بلان فتوى بيرو اهل اسلام بولينه بيك موافق بولوب بتماسه كرك.

ام المؤمنين حضرت عائشة رضى الله عنها نه يته: غايت درجه صوغانلق دن يايسه امسيلك غلبه ايتكانلكدن رسول الله صلى الله عليه وسلم تمضمض، استنشاق، قيله در، باشينه صالحون صوقويوب طور ادر ايدى، دى هم عبدالله بن عمر رضى الله، باشينه صالحون صوصالوب، يوش كيوملرگه تورنوب صالحون اورنلرغه ياطوب طور ادر ايدى. دى. بوسوزلر: چن مسلمانلر نك روزنى قدر مشقت بلان بولسه ده توتقان لقلرون كورسه ته توگلمى؟ هم بزاز يه نك يوقار يده مذكور: «بره روزه بولو سببلى قيامغه قادر بولماسه او طروب اوقوره ديگان قولى؛ نه چه سى كيلو، آوز كيولار نك گنه افطارغه عذر شرعى بولا آماو چيلق لارون ظاب ظاهر كورسه ته توگلمى؟ بزده قيامغه قادر بولماسلق طاقتلرى كيتكان كشى لار بولامى؟ البته يوق ديوب جواب بيرو. آلابز بولسه بولسه ده اولده بيك نادر.

محمد حنفى افندي نك عوام مسئلهنى اوزى حل قيله بز بو قدر ضرور بر مسئلهنى عوامدن حل قيلدر ماسقه نيوش؟ ديگان، سوزى هم جزافاراك ايتلگان سوز؛ دى مجله لرده يازلغان شرعى مسئله لرده سوزنى بيك احتياط، بيك تتبع بلان اطرافلى رهوشده ملاحظه قيلوب سويلارگه نيوش. چونكه عوام امام لرمز نك ضرور بر قسمى، دى مجله لرده كورنگان هر بر سوزنى فتواى شرعى صاناب هيچ بر تدبير، تفكر دن باشقه اوزى قبول ايتيه هم باشقه لرغه شول فكرنى سويلى باشلى.

احترام ايله عبدالبر بدر الدين. پيتراكس.

سیر نبی یاز و چیلر دن محمد ابن اسحاق حضر تلیری

ابوبکر محمد بن اسحاق بن یسار بن خیار المطلبی المدنی
حضر تلیرنیڭ تاریخ و لادنی کور کازمسه لرده، درسترونک روایت که
بناء تاریخ وفاتی ۱۵۱ سنه هجریه ده بولوب بغداد شهرنده هارون
الرشیدنک آنامینه منسوب بولغان «خیزران» مقبره سنده مدفوندر.
باباسی یسار قریشلک قیسنک قلی ایدی «عین التمر» دن خالد بن
ولید اسیر ایتوب آغان ایدی. بو ذات علمده متبحر؛ علم انساب
واخبارده ماهر؛ فقیه؛ علم السیر و المغازی، فصص الانبیاء، علم القرآن
والحدیثده بیوک عالم ایدی. خصوصاً سیر علمنده اقرانندن آلدی
بولوب اوشبو عامی برلن معروف و مشهور ایدی.

علم السیر و مغازیده باشلاب کتاب یازوچی و بو فن اهلینک
امامی بولوب، علم سیرده سوز سویله و چیلر و کتاب یازوچیلرنک
هر قایوسی مذکور امامغه اعتماد و مراجعت ایتلر ایدی.
علم السیر و علم حدیثنی روایتده ثقه، ثبت و حجه ایدی، بیوک
اماملر دن یحیی بن معین، احمد بن حنبل، یحیی بن القطان، بخاری
و مسلم حضر تلیری و بونلر دن باشقه کوب اماملر ده هر قایوسی بو
ذاتی ثقه تابوب سیر حقنده روایت و نقل ایتدی نرسه لرینه اعتماد
ایتلر که یار ادوقنی سویله مشلر در.

شعبه بن الحجاج حضر تلیری ده: «ابن اسحاق علم حدیثده امیر
المؤمنین ایدی» دیمش.

سفیان بن عینه حضر تلیری ایسه: «علم حدیثده ابن اسحاق دن ده
اولوشلیرک کشیگه ایر شمام، دیمش.

امام زهری: «براو علم مغازینی بلور که تله سه ابن اسحاقغه
ملازمت ایتسون» دیمش.

امام زهری، مدینه دن چغوب اطرافقه باردقده حدیث اوگرا نور ایچون اوزینه ایباروب باروچی شاگردلرینه: «میں سز گاہ ابن اسحاقنی فالدر دوم علم حدیثنی آندان اوگرا نگز، دیه ایتدوکنی حکایه قیلمشدر. زهری دن صوگره شاگردلری، حدیثنک متن وسندنده شک واضطرا بقیه توشسه لر ابن اسحاقنی علم حدیثده ثقه دیب بلدکلرندن آگار مراجعت ایتدکلرینی «الساچی» دیگران ذات سو یلمشدر.

امام الشافعی حضرتلری ده: «بر او علم سیرده متبحر بولورغه تله سه اول ابن اسحاق غه محتاجدر» دیمش شهاب الدین المر جانی حضرتلریده اوزینک وفیه الاسلاف کتابنده ابن اسحاق حقیقه یوقار یداعی سوزلرینی یازغاچ: «ولکن الحق الابلج هو تو ثیقه وای تو ثیق، دیه ابن اسحاقنک ثقه ایتدوکنی تأکید ایتمش.

ابن اسحاق حضرتلری، علم حدیثنی انس بن مالک، ابن المسیب، محمد بن علی الباقر، القاسم بن محمد بن ابی بکر، ابان بن عثمان، ابو سلمه بن عبدالرحمن، عبدالرحمن بن هرمز الاعرج، زهری، ابن عمرنک ازادلوسی نافع حضرتلرندن تحصیل ایتمشدر.

ابن اسحاق حضرتلرندن ایسه: یحیی بن سعید، سفیان، ابن جریج، حماد، شعبه، جریر بن حازم، شریک بن عبدالله القاضی کبی بیوک اماملر حدیث روایت ایتمشلردر. امام بخاری حضرتلری ثقه دیب بلدوکلری صوگنده ابن اسحاقدن بر حدیثده روایت ایتماست، امام مسلم ایسه باری بر حدیث روایت ایتکان. بو ذاتلرنک آندان حدیث روایت ایتوده احتیاطلری ایسه بو ذاتنک امام مالک حضرتلری رفتندن طعن ایدامش بولدو فی سببلی در امام مالک بزلن ابن اسحاق آراسنده بعض سببلردن سالفینلق بولغان (۱) القول فی الرضاغیر القول فی الغضب.

[۱] روی ابو عمرو عن ابن عباس رضی الله عنهما خذوا العلم حیث وجدتموه ولا تقبلوا قول الفقهاء بعضهم فی بعض فانهم يتعايرون تعابیر التیوس فی الزریبه.

محمد بن اسحاق، حضرتلرى، حيرە شەھرىنە باروب، ابو جعفر المنصور گە يولقوب آنك اسمينە «علم المغازى» دە بىر كىتاب يازمىش شو گار بىناەدە اهل كوفە محمد بن اسحاقدن كوب نرسە روايت ايتمىشدر.

كاتب چلبى كشف الظنونده: «الك اول سیر تصنیف ایتكان رئیس اهل المغازى محمد بن اسحاق» دیور. بو حالده مصنف اول ابن اسحاق بولور. بوكونده ایسه ابن اسحاقنك تصنیف ایتدوکی سیر، مستقلاً موجود بولماينچه آنچق، عبدالملك بن هشام حضرتلرينك سیرنده جمع اولنمشدر. سیره ابن هشامده ابن اسحاقنك سوزلری ایله ابن هشامنك سوزلرینه آیروجه اشارت اولونمشدر: قال ابن اسحاق، قال ابن هشام كبی. ابن هشام حضرتلری ابن اسحاقدن بارى زیاد بن عبدالله البكائى آرقلی كوچرەدر.

ینه كاتب چلبى حضرتلری كشف الظنونده ابن اسحاقنك تصنیف ایتكان اثرینی اول جمع وتدوین ایدوچی ابن هشامدر دیور. ابن اسحاق حقنده قولمزدە بولغان كىتابلردن بو قدر گنه معلومات تابدى. آنك حقنده كو براك معلوماتی بار بولغان اهل علم مطبوعات آرقلی انشاءالله تعالى بىز لرنى دە مستفید ایتسه لر كرك. يعقوب آدوت.

مفتيلك احوالينه دائر

(۲۰، ۱ نىچى سانلردن صوك)

مرحوم مفتى محمد يار سلطانف نك آغیر خسته لکندن اوق خلق مفتى ازله رگه، هر کم اوز تیلادکنچه (ملت ایچون فائده لی دیو آگلادقنچه یا که آگلاندقنچه) مفتى آرزو قیلیمه، اوز فکرىنى خلقغه عرض ایتیمه باشلادی.

انسان ذاتنده «عجب» نامنده بر خلق بار، که کوب آدم لر آنك سببلی اوزینه محبت ایته، علمینه وعقلینه قناعت قیلا، غالباً اوز قصورینی

كورماي، تنبيه ايدن بولنورسه راضى بولماي، بنده شو ندای تيو شسز
 علوهمتى واورنسر عزة نفسى برله خلقنیده، اوز فکرینه ايارتمك،
 اوز يولینه كرتمك بولا. موندای خلق و طبيعت كوب آدلارده،
 الوغلارده و كوجكلارده، عالمرده و نادانلارده بولادر. الا من عصمه الله.
 اشبو بلادن قوطولمق، اشده توغرى و درست يولغه كونولمك
 ايجون، مرشد معصوم نبى صلى الله عليه وسلم طرفندن امتينه
 هر اشده خير و صوابقه كونولمك ايجون الله تعالى حضر تينه
 تضرع ايتمك و هدايت ايتتمك، و بصيرت و تجربه اهللرينه مشاوره
 سيلنچه مراجعت قيلمق برله بيور لغان.

بزنگ مفتلك مسئله سنده شول قيلدن بايتاق فكرلر يوردى،
 مفتى افتدينك و فاتندن صوك اول فكرلر توغدى، و اوسسه اوسسه
 ميدانغه چيقدى.

هر فكر صاحبي ياكه مغرورى، اوز فكرى فدايىسى كمنه لر
 بايتاق حركتده بولنديلار. شدتلى قلملر يور و تدويله، مقاييلينه
 غلولى هجوملر ايتدويله. فكرلرنى تايد ايجون بر درجه دليل
 و حجتلر كور ساتدويلر.

اول فكرلرنك اساسى يالغوز ايكي نقطه غه راجع ايدى:
 برسى: مفتى علماء دين رئيسى، صوبرانيه محكمه سنده امور
 شرعيه باش مفتشى، بنا عليه عالم دينى، حتى سائر اعضانك فوقنده
 بصيرت و حسن صاحبي بر عالم بولمق تيو شدر.

بو فكر اربابى روسيه مسلمانلار ينك تورلى شهرلر ده بولغان
 علماء و تجار و سائرلردن دين نظرينه بيرلگان قسملر يدرد. بو بابده
 «الدين والادب» مجله سينك تورلى سانلارنده بيان قيلنغان و آغلارلق
 درجه ده ايضاح ايدلگان ايدى.

ایک پیسی: دین نظریہ کورہ مدنییت نظریتی غالب، و ملیت
حسینی اہم کورگان بعض یاشلەر، و آنلارغہ تقلید ایتکەن بعض
فارتلاردر. بونلرچہ: صوبرانیہدہ قاضیلر عالم بولوب مفتی روسچہ سی
کامل (مثلا یوریس) بولسہ مجموعہ هیات ذوالجناحین بولوب،
دینی و ملی اشلرنی دین و سیاستچہ یخشی آلوب باررلار، حکومت
آلدندہدہ احتراملیراق بولورلار ایدی.

بوفکرنگ برنظرده ضررمن ایدیکی، اشنگ تمام اصلینہ
باقماغاندہ نظری روشدہ کوکلی ایدیکی معلوم. لکن تجربہ و عمل
آلای کورستمای و کورستمدی. حقیقتچہ نظری روشدہ آنک عکسینہ
ایدیکی تکرار مجله لردہ یازیلدی. خصوصاً قران مجلسینگ
لایحہ سی، و آندن الک، حتی «یلدز» طرفندن دہ نشر ایدلگان قران
علماسینگ مقالہ سی بو بابدہ اهل انصاف ایچون کافی بولسہ هرک.
بومقامدہ مقصود اول باب بولمدقندن حاضر تفصیل حاجت
کورامای.

ایکی فکر طرفلری آراسندہ بومسئلہدہ بایتاق تعصبلر حتی
عنادلر قانشدی.

مسلمانلارنگ ایک مهم دینی مسئلہدہ اتفاق ایتہ آماولاری
کوریلہ یازوب قالدی. حتی اکثر غزتلر ملی لکدن چیقوب، غزتہ
صحیفه لرینی اوز «ملت» لرینہ، اوز فکر لرینہ حصر ایتہ یازدیلار.
لکن هر قایومسلك اربابی برنقطہدہ توافق ایتدیلر، کہ:
قران، اور نبور، اوقا و سائر لرنگ اکثریتی داخلہ ناظرینہ: «مفتی
انتخابندہ مسلمانلرنگ فکر لری اعتبار ایدلسہ ایدی، مضمونندہ
التماس تیلی چکدیلر. قرانیلر مناسب آدم کورساتو ایچون
مساعده طلبینی دہ علاوہ ایتمشلر ایدی.

اداره دن :

دینی و ادبی، علمی و سیاسی الدین و الادب مجله سی ۱۶ نچی سنه
دوامیه سنده، اوزینک معتدل مسلکده انشاء الله دوام ایده چکدر.
مجله نك اجمالی و عمومی فهرستی بو بابر دن عبارتدر: قرآن کریم نك
مرتب ترجمه و تفسیری. احادیث شریفه. ترجمه و شرحلری. باب
الفتوی. خلق آراسنده واقع بولا تورغان مهم مسئله لرده جوابلر.
اجتهاد و تقلید نك معنالی و بوگا متفرع مسئله لری. سنت و بدعتلر.
سنتلر نك بیانی، آرامزده دیندن صانالوب یورگان بدعتلر گه تنبیه.
سیر و تراجم: رسول الله علیه الصلاة والسلام و اصحاب کرام
و باشقه سلف صالح نك سیرتلری و خدمات دینی لری. تربیه و تعلیم:
مکتب و مدرسه لرده تربیه و تعلیم اصوللری. اماملر احوالی حقنده
ملاحظه لری. احوال ملیه: ملت نك دینی و اجتماعی حاللر نده فکر و ملاحظه لری.
تقریض و انتقاد: عموماً مهم یاگا اثرلر حقنده و بالخصوص درس
کتابلری توغروسنده تقریض و محاکمه لری. مقالات: علمی و ادبی
و سیاسی مقاله لری. اشعار: اخلاقی و ادبی شعرلر. حکمتلی سوزلر
و عبرتلی واقعه لری. محور نك سیاحت نامه سی.
اوشبو بابلرده چیتدن یاز و چیلر نك مقاله لری مجله نك مسلکینه
موافق بولغانلری مع الممنونیه درج ایدلور.
مجله نك یللق آبونیه سی ۳ صوم، یارتی یللق بر صوم ۵۰ تین.
نسخه سی ۱۵ تین. آدریس آلماشدرو اوچون تین لک مارکه
یبارلور. اداره گه یبارله چک خط، مقاله و آقیجه لری بو آدریس
برله یبارلور گه تیوش :

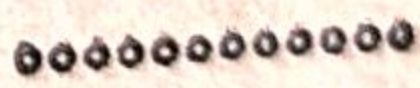
قزانده ۱۵ كونده بر چغا تورغان دینی، ادبی، علمی

الدین والادب

مجله سینہ ۱۳۳۴ سنہ ایچون مشتری دفتر آچق.

	آبونہسی:	بر یلق	۳ صوم
۵۰ تین	»	یارم یلق	۱
۱۵ تین	—	نسخہ سی	—

ادارہ گہ یبار له چك خط و آبونہ لر اوچون آدریس:

Казань,

ред. журн. „Динь - ва адабъ“